

послуг : Закон України від 12 лип. 2001 р. № 2664-III / Верховна Рада України. – Режим доступу : www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664-14.

8. **Соболь Р. Г.** Сутність державного регулювання страхкової діяльності в Україні / Р. Г. Соболь. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/e-journals/DeBu/2009-1/doc/2/06.pdf.

9. **Страховий** ринок в Україні: стан, проблеми, перспективи : аналіт. доп. Центру Разумкова // Нац. безпека і оборона. – 2003. – № 6 (42). – С. 2 – 46.

Надійшла до редколегії 03.01.13

УДК 35.075.1

Наталія ДЯЧЕНКО

*Національна академія державного управління
при Президентові України*

ПРОГНОЗНІ ОЦІНКИ ДИНАМІКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Аналізується процес впровадження електронного урядування в Україні, його вплив на розбудову громадянського суспільства, на підвищення ефективності роботи органів державної влади; визначаються причини низьких темпів впровадження електронного урядування та можливості його активізації.

Ключові слова: прогнозно-аналітичні дослідження, електронне урядування, інформаційне суспільство, електронна демократія.

Наталія Дяченко. Прогнозные оценки динамики формирования электронного управления в Украине

Анализируется процесс формирования электронного управления в Украине, его влияние на развитие гражданского общества, повышение эффективности работы органов государственной власти; определяются причины низких темпов внедрения электронного управления и возможности его активизации.

Ключевые слова: прогнозно-аналитические исследования, электронное управление, информационное общество, электронная демократия.

Nataliia Dyachenko. Prognostic assessment of dynamics implementation of e-government in Ukraine

The process of implementation of e-government in Ukraine, its influence on the development of civil society, improving the efficiency of public authorities is analyzed, defined reasons of the slow implementation of e-government and possibilities of its activity.

Key words: forecasting and analytical studies, e-government, information society, e-democracy.

Однією із загальних світових тенденцій сучасності є посилення впливу глобалізації майже на всі процеси суспільного буття, що обумовлює необхідність застосування зовсім інших підходів до державного управління і передбачає зростання ролі громадянського

© Дяченко Н. П., 2013

суспільства, децентралізацію та демократизацію влади, активну участь громадян у політичних, соціальних та економічних процесах. Іншою загальною тенденцією є перехід світового суспільства до своєї наступної стадії розвитку – глобального інформаційного суспільства та суспільства знань, технологічною та технічною основою яких є інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ). Як влучно зауважив Деніел Белл: «Інформація стає стратегічним ресурсом і ініціатором трансформації постіндустріального суспільства» [8]. Унаслідок зростання кількості та рівня традиційних загроз особі, суспільству, державі, міжнародному суспільству в цілому, а також появи нових загроз, ускладнення їх взаємодії, світ стає все більш небезпечним та непередбачуваним, що обумовлює зростання ролі держави в інтересах забезпечення національної, регіональної та міжнародної безпеки та використання відмінних від традиційного урядування механізмів державного управління в умовах криз. Саме таким є електронне урядування.

Проблеми впровадження електронного урядування в Україні розглядаються в різних дослідженнях, серед яких доцільно виділити, зокрема, праці А. Семенченко, О. Голубоцького, С. Чукут, І. Клименка, В. Фурашева, Д. Ланде та інших науковців.

Мета статті – дослідити поточний стан впровадження електронного урядування в Україні та показати надзвичайну перспективність та ефективність електронного урядування як інструменту модернізації державної влади в Україні.

Електронне урядування є одним з інструментів розвитку громадянського суспільства, впровадження якого сприятиме створенню умов для відкритого і прозорого державного управління.

Електронне урядування – форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян. Головною складовою електронного урядування є електронний уряд – єдина інфраструктура міжвідомчої автоматизованої інформаційної взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування між собою, з громадянами і суб'єктами господарювання [4].

Електронне урядування – це:

- інформування громадян та бізнесу про діяльність державних органів на відомчих сайтах;
- надання державних послуг у режимі он-лайн;
- залучення громадян та бізнесу до обговорення та прийняття управлінських рішень;
- автоматизація діяльності окремих державних органів та міжвідомчої взаємодії;
- підконтрольність влади суспільству.

Для створення електронного уряду необхідні певні передумови, основними з яких є: поліпшення економічного клімату країни; підвищення ефективності роботи органів державної влади; реалізація ініціатив Президента України.

До базових елементів формування електронного уряду належать кадри та бюджет; політична воля на його створення; інформаційно-комунікаційна інфраструктура.

У зв'язку з тим що традиційно визначають три форми електронного урядування – взаємодія уряду з громадянами, уряду з бізнесом та різних органів державної влади між собою – упровадження електронного урядування спонукатиме до трансформації внутрішніх і зовнішніх відносин державних організацій на основі використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій з метою оптимізації державних послуг, підвищення рівня участі суспільства в питаннях державного управління та вдосконалення внутрішніх процесів. За умов належної реалізації електронне урядування дозволяє громадянам, підприємствам та організаціям отримувати послуги легше, швидше, прозоріше і дешевше.

Досвід свідчить, що впровадження електронного урядування зменшить корупцію та збільшить прозорість в органах влади; збільшить ефективність і дієвість органів державної влади; радикально змінить доступ до інформації та уряду; збільшить можливості для бідних верств населення; надасть можливість пропонувати послуги на запит громадян; посилить демократію.

Упровадження електронного урядування передбачає реалізацію послідовного, комплексного та індивідуалізованого підходу до надання державних послуг та інформації для населення. Це означає структурну перебудову функціонування державних органів і їх взаємодії з громадянами, організаціями та власними співробітниками. Впровадження електронного урядування – це складний процес, що вимагає значних фінансових витрат і вирішення цілого комплексу взаємозалежних політичних, правових, адміністративних і технологічних проблем.

Архітектурна модель електронного уряду включає онлайн-сервіси для громадян та бізнес-структур, об'єднані через єдиний портал, електронний документообіг в урядових та парламентських структурах, спільну для різних урядових структур базу даних для запобігання дублюванню інформації та повторним витратам, розглянуту інформаційно-телекомунікаційну інфраструктуру, засоби захисту інформації, засоби санкціонування доступу до інформації та операцій з нею [4].

Початок розвитку електронного урядування в нашій країні можна сміливо датувати далеким 1998 р., коли було прийнято Закон України «Про Національну програму інформатизації». Незважаючи на достатньо значний проміжок часу у 12 років електронне урядування в Україні все ще залишається на етапі становлення, бо, з одного боку, суспільство не розуміє переваг цього інструменту, а з іншого боку – державні структури не завжди зацікавлені в його запровадженні.

Президент і Кабінет Міністрів України, починаючи з 2002 р., розпочали реалізацію проекту електронного урядування. Пріоритетним завданням розвитку інформаційного суспільства є надання послуг шляхом використання електронної урядової системи, яка забезпечить комунікаційну взаємодію органів виконавчої влади між собою, з громадянами та юридичними особами на основі сучасних комп'ютерних технологій. З цією метою була розроблена та прийнята національна стратегія побудови інформаційного суспільства – Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки», на основі якого уряд прийняв відповідний план щодо його втілення в життя.

Суть електронного уряду полягає у використанні віртуального простору для вдосконалення моделей надання послуг, підвищення ефективності функціонування органів влади й державних установ, зниження витрат на утримання державного апарату, тобто практичною суттю електронної форми уряду є об'єднання за допомогою інформаційно-телекомунікаційних технологій усіх міністерств і відомств у єдиний комплекс із вищим ступенем інтегрування внутрішніх процесів і єдиним інтерфейсом із громадянином у вигляді веб-порталу електронного уряду.

Основою перетворень у державних та урядових структурах є готовність громадян використати можливості інформаційних технологій, оцінити їх переваги, застосувати їх у повсякденному житті, бізнесі, громадській та науковій діяльності, навчанні тощо. Цей процес має ініціюватися спільно трьома секторами – державним, громадським і бізнесовим [7, с. 2].

Електронне урядування тісно пов'язане з таким явищем, як електронна демократія, яка відображає можливість кожного брати участь у формуванні та реалізації державної політики, прийнятті рішень органами влади, використовуючи при цьому інформаційні технології для двостороннього інтерактивного зв'язку між державою (органами влади) та громадянами.

Упровадження електронного урядування є нагальною потребою в ході реформування державного управління у зв'язку із наявністю таких першочергових завдань, як необхідність підвищення: рівня довіри суспільства до влади, якості державних послуг, зниження витрат на утримання державного апарату.

Суть електронної демократії зводиться до використання інформаційних технологій з метою посилення демократичних процесів в умовах існування представницької демократії. Мета електронної демократії полягає у забезпеченні безпосередньої участі громадськості в прийнятті рішень, можливості впливати на формування і реалізацію державної політики, вирішенні питань місцевого значення, посиленні прозорості та підзвітності органів влади громадянам. Також електронна демократія включає в себе електронні вибори як елемент представницької демократії [7].

Створення й функціонування електронного уряду повинно відбуватися поетапно (таблиця).

Етапи створення й функціонування електронного уряду

Етап	Доступні послуги	Засоби функціонування
Створення інфраструктури	Використання інтерактивних засобів програмних модулів	Базова мережна інфраструктура і центр оброблення даних
Розвиток програмних модулів	Основні процедури держави, призначені для громадянина	Зовнішні мережі та центр оброблення даних
Розвиненість програмних модулів	Централізоване обслуговування громадянина в «єдиному вікні»	Єдиний веб-портал та програмні модулі, призначені для самообслуговування
Реформування надаваних послуг	Електронне урядування, орієнтоване на громадянина	Структура бізнесу та органів державної влади, реорганізовані відповідно до нової концепції е-врядування

У Концепції розвитку електронного урядування України зазначено, що метою впровадження е-урядування в Україні є розвиток електронної демократії задля досягнення європейських стандартів якості електронних державних послуг, відкритості та прозорості влади для людини та громадянина, громадських організацій, бізнесу [5]. На цьому шляху втілення Концепції електронного врядування вже маємо певні досягнення:

- упровадження новітніх конкурентоспроможних ІКТ в усі сфери суспільного життя, зокрема в економіку України, діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, сферу бізнесу та повсякденне життя пересічних громадян;
- забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності населення, насамперед шляхом створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх ІКТ у формуванні всебічно розвинутої особистості;
- розвиток національної інформаційної інфраструктури та її інтеграція зі світовою інфраструктурою;
- державна підтримка нових «електронних» секторів економіки (торгівлі, фінансових і банківських послуг тощо);
- створення загальнодержавних інформаційних систем, насамперед у сферах охорони здоров'я, освіти, науки, культури, охорони довкілля;
- збереження культурної спадщини України шляхом її електронного документування;
- державна підтримка використання новітніх ІКТ засобами масової інформації;
- прийняття необхідних законодавчих актів для використання ІКТ для вдосконалення державного управління, відносин між державою і громадянами, становлення електронних форм взаємодії між органами державної влади та органами місцевого самоврядування і фізичними та юридичними особами;
- активізація участі регіонів у процесах становлення інформаційного суспільства шляхом децентралізації та підтримки регіональних і місцевих ініціатив;

- захист інформаційних прав громадян, насамперед щодо доступності інформації, захисту інформації про особу, підтримки демократичних інститутів та мінімізації ризику «інформаційної нерівності»;
- удосконалення законодавства з регулювання інформаційних відносин;
- поліпшення стану інформаційної безпеки в умовах використання новітніх ІКТ;
- прийняття законів «Про захист персональних даних», «Про загальнодержавну програму впровадження електронного документообігу з використанням електронного цифрового підпису»;
- ратифікація Верховною Радою України Конвенції «Про кіберзлочинність»;
- прийняття урядом України Програми впровадження цифрового телебачення;
- створення Громадська рада з питань ІКТ;
- створення майже 100 пунктів доступу населення до послуг ІКТ.

Проте реалізації ідеї е-демократії в Україні протидіє кілька факторів: низький освітній рівень молоді, яка звертається до мережі Інтернет; низький рівень політичної активності молоді порівняно з іншими віковими групами громадян; складний процес адаптації людей похилого віку до соціальних інновацій; надання переваг освіченими громадянами соціальної, а не політичної активності, зокрема бізнес-активності, яка в Україні з політикою несумісна [6, с. 38].

Ми маємо унікальну ситуацію – на сьогодні створені майже всі необхідні законодавчі й технічні умови, нагромаджено великий досвід комерційними та, що дуже важливо, державними структурами для впровадження справжнього електронного документообігу та електронного цифрового підпису. Перехід органів виконавчої влади до міжвідомчого електронного документообігу дозволить забезпечити фактично миттєву передачу документів, підписаних електронним цифровим підписом керівників органів виконавчої влади всім адресатам у будь-якій точці країни, контролювати виконання завдань, отримувати звіти про виконання, вносити корективи та приймати важливі рішення в реальному режимі часу, зберігаючи при цьому всю інформацію про хід виконання в архівах документів органів виконавчої влади.

За наявності відповідних каналів зв'язку передача документів буде здійснюватись за декілька хвилин. Уже існують відповідні захищені канали зв'язку, розроблена та відпрацьована технологія обміну документами. Документи, які будуть підписані персональними електронними підписами керівників, матимуть юридичну силу, як і паперові копії, підписані власноруч [1].

Для переходу від паперового документообігу до електронного необхідно буде пройти етап змішаного електронно-паперового

документообігу. Уже функціонує та постійно вдосконалюється Єдиний веб-портал органів виконавчої влади та Єдина серверна платформа (Датацентр). Інформацією Єдиного веб-порталу користуються понад 500 тис. відвідувачів щомісяця. Забезпечується його подальший розвиток, інформаційне наповнення, інтеграція до нього веб-сайтів органів виконавчої влади та ведеться робота щодо організації надання інформаційних та інших послуг населенню з використанням мережі Інтернет, успішно функціонують інформаційно-пошукова система Верховної Ради України та фрагменти систем електронного документообігу ряду відомств. Національне агентство України з питань державної служби розробляє єдиний реєстр державних послуг, Національний банк України продовжує запровадження національної системи масових електронних платежів.

У межах виконання Закону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки» реалізовано кілька успішних регіональних та національних проєктів з запровадження технологій електронного урядування. Зокрема, проєкт «Електронне міністерство» на базі Національного агентства України з питань державної служби, у межах якого запроваджено електронний документообіг у всіх підрозділах відомства, проєкт «Електронне село» Дніпропетровської обласної ради, «Електронна митниця» та ін.

У Кіровограді створено Центр надання адміністративних послуг. Протягом 2012 р. за отриманням адміністративних послуг до Центру звернулись більше ніж 45 000 осіб, прийнято 32 889 письмових заяв. Центром надаються 141 адміністративна послуга (60 документів дозвільного характеру, 81 адміністративна послуга); до роботи залучено 18 територіальних дозвільних органів та 13 виконавчих органів міської ради. Прийом громадян ведеться лише через електронну систему керування чергою. Державні адміністратори підключені до загальнодержавної електронної системи документообігу (реєстру документів дозвільного характеру). У Вінниці створено Центр Адміністративних послуг «Прозорий офіс».

В електронному вигляді приймають звітності від клієнтів податкова адміністрація, пенсійний фонд, фонд зайнятості та ряд інших відомств. У 2008 р. реалізовано проєкт зі створення Регіонального центру розвитку електронного урядування в Автономній Республіці Крим. За глобальним індексом конкурентоспроможності у 2011 – 2012 рр. Україна посіла 82-е місце зі 142 країн, за індексом технологічної готовності – 82-е місце зі 142 країн, за індексом мережної готовності – 75-е місце зі 142 країн, е-готовністю уряду – 122-е місце зі 138 країн, за використанням урядом ІКТ – 75-е місце зі 138 країн, індексом електронного уряду ООН 2012 – 68-е місце зі 193 країн.

Досвід країн із розвинутою економікою демонструє необхідність переходу від відомчої орієнтації діяльності держави до орієнтації на

потреби й завдання громадян. В Україні, на жаль, мають місце спроби застосувати інноваційний інструмент електронного урядування до бюрократизованого державного устрою. Результатом є низькі темпи впровадження електронного урядування внаслідок несприйняття бюрократичною машиною явища, покликаного її знищити.

Аналіз стану електронного урядування показав, що перепонами на шляху до ефективного впровадження електронного урядування є: відсутність політичної волі; недосконалість нормативно-правового забезпечення; низький рівень фінансування та ефективності використання наявних ресурсів; низький рівень інформатизації окремих галузей економіки та регіонів; недостатній рівень володіння ІТК серед державних службовців та громадян у цілому; низька популярність е-урядування серед населення. Отже, необхідною умовою розбудови громадянського суспільства, усунення можливостей для проявів бюрократії, підвищення рівня довіри населення до влади є впровадження електронного урядування.

Основні тенденції розвитку нашого суспільства обумовлюють постійне підвищення ролі різних видів прогностично-аналітичних досліджень. Причому це зростання спостерігається як у сфері розробки технологій, так і в підвищенні попиту на них. Водночас прогрес у сфері сучасних інформаційних технологій відкриває широкі перспективи інструментального забезпечення таких потреб [2]. Однак існує ряд технічних труднощів, що гальмують ефективне впровадження систем, орієнтованих на виконання прогностично-аналітичних досліджень. Одна з основних проблем полягає у відсутності стабільних джерел даних в обсягах, що дозволяють застосовувати розвинені статистичні методи обробки інформації.

Тому з метою впровадження електронного урядування необхідно вирішити ряд завдань:

- привести фінансування у відповідність до вже існуючих розпорядчих документів;
- удосконалити нормативно-правову базу;
- привести у відповідний стан інформатизацію окремих галузей економіки та регіонів;
- запровадити програми з підвищення рівня володіння ІТК серед державних службовців та громадян у цілому;
- посилити роз'яснювальну роботу серед населення про переваги електронного урядування для вирішення власних питань та як важеля контролю та впливу на роботу установ.

Тільки якісно побудована система електронного урядування позитивно впливатиме на загальний хід і наслідки проведення подальших радикальних перетворень в українському суспільстві, а саме: соціальної та економічної реформи, розбудови соціальної держави з впливовими інституціями громадянського суспільства, особливо з тих питань, де велике

значення мають методи та форми взаємодії органів державного управління з населенням, бізнес-організаціями та громадськими організаціями.

Список використаних джерел

1. **Голобуцкий А.** Цифровая демократия: реалии и перспективы / А. Голобуцкий // Электронное правительство и электронная демократия : сб. докладов. II Междунар. конф., Киев. 12 апр. 2002 г. – К., 2002. – С. 37 – 39.
2. **Електронне** інформаційне суспільство України: погляд у сьогодення і майбутнє : монографія / [В. М. Фурашев, Д. В. Ланде, О. М. Григор'єв, О. В. Фурашев]. – К. : Інжинірінг, 2005. – 164 с.
3. **Електронний уряд** : наук.-практ. довід. / уклад. С. А. Чукут, І. В. Клименко, К. О. Линьов ; за заг. ред. С. А. Чукут. – К. : Вид-во НАДУ, 2007. – 76 с.
4. **Конституція** України : Закон України : прийнятий 28 черв. 1996 р. № 254к/96 ВР // Відом. Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
5. **Концепція** розвитку електронного урядування в Україні від 13 жовт. 2010 р. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
6. **Про електронний** цифровий підпис : Закон України від 22 трав. 2003 р. № 852-IV // Відом. Верховної Ради України, 2003. – № 36. – Ст. 276.
7. **Семенченко А. І.** Концептуальні засади розвитку електронного урядування в Україні / А. І. Семенченко. – К., 2009. – 82 с.
8. **Bell D.** The social Frameworks of the Information Society / D. Bell. – N. Y. : MIT Press, 1979. – P. 500 – 549.

Надійшла до редколегії 13.01.12

УДК 37.014.5

Віктор ШВИДУН

*Національна академія державного управління
при Президентові України*

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ КРАЇН ЄВРОПИ

Проводиться порівняльно-педагогічне дослідження державного управління розвитком післядипломної педагогічної освіти країн Європи в контексті виокремлення позитивного досвіду та його застосування в умовах подальшого реформування системи освіти України.

Ключові слова: державне управління, післядипломна педагогічна освіта, компетенції, реформування, педагогічна діяльність, інтеграційні процеси.

Віктор Швидун. Особенности государственного управления развитием последиplomного педагогического образования стран Европы

© Швидун В. М., 2013

Проводится сравнительно-педагогическое исследование государственного управления развитием последиplomного педагогического образования стран Европы в контексте выделения положительного опыта и его применения в условиях дальнейшего реформирования системы образования Украины.

Ключевые слова: государственное управление, последиplomное педагогическое образование, компетенции, реформирование, педагогическая деятельность, интеграционные процессы.

Victor Shvidun. Public administration features of the development of continuing pedagogical education in European countries

The comparative study of public and educational development management service teacher education in Europe in the context of the separation of positive experience and use it in further reforming the education system of Ukraine are carried out.

Key words: governance, postgraduate teacher education, competence, reform, educational activities, integration processes.

Сучасний розвиток суспільства передбачає теоретичне осмислення та якісне оновлення післядипломної педагогічної освіти як складової системи неперервної педагогічної освіти. Нормативні документи, зокрема, Державна національна програма «Освіта (Україна XXI століття)», Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», програма «Вчитель» визначають необхідність постійного підвищення професійного розвитку педагогічних працівників, оскільки в умовах інформаційного суспільства висока якість освіти безпосередньо залежить від компетентностей педагога та його здатності освоювати не лише великий обсяг інформації, але й виконувати нові ролі.

Існує значна кількість досліджень з проблем аналізу особливостей державного управління розвитком післядипломної педагогічної освіти країн Європи. Серед них, зокрема, доцільно виділити роботи В. Вікторова, Т. Вакуленка, В. Дивака, О. Козлової, С. Крисяка, М. Романенка, С. Синенко та ін. Зазначаючи значний доробок учених у багатоаспектний аналіз даного питання, вважаємо за доцільне продовжити виокремлення позитивних тенденцій державного управління зазначеною галуззю освіти країн Європи в контексті продовження модернізації системи навчання дорослих України.

Мета статті полягає у здійсненні порівняльного аналізу розвитку системи державного управління післядипломною педагогічною освітою країн Європи, визначенні перспектив модернізації даної галузі освіти України в умовах інтеграції освітніх систем та подальшого реформування.

Аналіз особливостей державного управління розвитком післядипломної педагогічної освіти країн Європи вважаємо за доцільне розпочати з історичного аспекту. У статті «Періодизація розвитку системи державного управління післядипломною педагогічною освітою в Україні» нами зроблено висновок про те, що на території України та в Радянському Союзі становлення зазначеної системи відбувалося, фактично, з 1917 р. [4]. У своєму дослідженні «Розвиток післядипломної